

ЛІНГВОМЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗДОБУВАЧА-ФІЛОЛОГА ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ В КОНЦЕПЦІЇ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Петришина Ольга

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
petryshyna@tnpu.edu.ua

Сучасний розвиток освітньої галузі пов'язаний із впровадженням компетентнісно орієнтованого навчання. Із реалізацією компетентнісного підходу в ЗВО України тісно пов'язана якість професійної підготовки майбутніх учителів-філологів. У Концепції розвитку педагогічної освіти, затвердженої 16 липня 2018 р., висвітлені передові тенденції сучасної вищої освіти України в контексті євроінтеграційних процесів, спрямовані на вдосконалення фахової підготовки здобувачів освіти. Майбутні філологи оволодівають низкою компетентностей, необхідних для здійснення професійної діяльності на високому якісному рівні, що відповідає прогресивним світовим стандартам і викликам інформаційного суспільства [1].

Теоретичні та практичні аспекти застосування компетентнісного підходу у вищій філологічній освіті досліджували С. Караман, О. Семенов, М. Пентилюк, І. Хом'як та ін.; лінгводидактичні засади навчання української мови обґрунтували О. Біляєв, Н. Голуб, О. Горошкіна, В. Мельничайко, Е. Палихата, М. Пентилюк, Т. Симоненко та ін. У працях зазначених учених узагальнено досвід, виокремлено проблеми й окреслено шляхи подальшого вдосконалення процесу підготовки майбутнього вчителя-філолога. Сучасний педагог-словесник повинен на належному рівні володіти знаннями з педагогіки, психології, лінгвістики, лінгводидактики, вміти знаходити і впроваджувати в освітній процес ефективні технології мовної освіти здобувачів, аналізувати їх ефективність і творчо вдосконалювати.

Проблема визначення сутності та структури лінгводидактичної та лінгвометодичної компетентностей майбутніх учителів-філологів, шляхів і підходів до її формування в сучасному педагогічному закладі вищої освіти (ЗВО) розроблена недостатньо. Нашу увагу зосереджено

на лінгвометодичній компетентності здобувача-філолога другого (магістерського) рівня в концепції сучасної педагогічної освіти.

Лінгводидактика як наука досліджує загальні засади навчання мови, специфіку змісту, методів, прийомів, засобів, які корелюють із метою, завданнями й особливостями навчального матеріалу. Відповідно, лінгводидактична компетентність охоплює більш конкретні – мовну, мовленнєву, соціокультурну, дидактичну компетентності, які сприяють успішній професійній діяльності. Лінгводидактичну компетентність тлумачать як володіння знаннями, уміннями, навичками й досвідом у процесі використання принципів, методів, прийомів, засобів та форм навчання мови [2, с. 45]. Лінгводидактичну компетентність вчителя-словесника розглядають як компонент лінгвометодичної.

У контексті аналізу лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів-філологів особливої актуальності набуває лінгвопедагогічна компетентність як сукупність знань із виховання моральних якостей особистості в процесі вивчення мови. У процесі формування лінгвопедагогічної компетенції враховуються досягнення лінгвістики, психолінгвістики, лінгводидактики, педагогіки. Йдеться про проблеми комунікативного розвитку особистості в поєднанні з ціннісними якостями – моральними, естетичними, духовними, пов'язаними з формуванням специфічної ментальної свідомості особистості, яка ґрунтується на важливих цінностях носіїв мови. Цей аспект особливо важливий в сучасних умовах війни, коли безпековий статус мови виходить на перший план і мовна ідентичність особистості визначає її життєвий вибір.

Оскільки лінгвопедагогічна компетентність вбирає комплекс мовних знань, сформовані моральні якості активної, соціально розвиненої особистості, то забезпечення її формування пов'язують із тематичною мовно-мовленнєвою інформацією, новим понятійним апаратом, пов'язаним із усебічним розвитком особистості. Цикл обов'язкових і вибіркового освітніх компонентів мовного спрямування, відповідно, зорієнтований на формування мовної особистості як носія розвиненої культури, переконливої толерантності, готової сприймати свободу думки й вибір мови людини.

Професійна підготовка вчителів-філологів педагогічних ЗВО ґрунтується на компетентнісному підході, де компетентність виступає як головний показник професіоналізму. У різних освітніх програмах 014 Середня освіта (Українська мова і література) передбачено формування базових (комунікативної, мовної, лінгвістичної,

соціокультурної, лінгвопедагогічної, текстової, загальнопедагогічної) та метапредметних (крос-культурної, предметної, інформаційної, загальнометодичної, літературознавчої) компетентностей, які дозволяють успішно здійснювати викладання української мови в умовах полікультурного середовища.

Спільними для всіх компетентностей є вміння, які стосуються: висловлювання власної думки усно і письмово, критичного та системного мислення, здатності логічно обґрунтовувати позицію, творчості, ініціативності, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими людьми.

Особливу увагу приділено так званим м'яким, або гнучким навичкам (soft skills) – універсальним непрофесійним якостям, які особливо важливі в сучасних динамічних умовах. Узагальнення низки класифікацій дозволяє виокремити типові групи: *комунікативні* (міжособистісна взаємодія, вміння переконувати, етика спілкування, висловлення власної думки тощо); *когнітивні* (нестандарний підхід до вирішення проблем, критичне мислення, самоосвіта, інноваційне бачення та ін.); *управлінські* (лідерство, вміння сформувати й мотивувати команду, формальне й неформальне керівництво, делегування повноважень, прийняття рішень, запобігання й вирішення конфліктних ситуацій тощо); *навички особистої ефективності й емоційного інтелекту* (креативність, цілеспрямованість, стресостійкість, пунктуальність, гнучкість, емпатія, управління часом тощо); *інформативні* (критичне мислення, вміння працювати з інформацією). Розвиток кожної із зазначених груп навичок важливі для професійного успіху здобувачів-філологів.

Формування лінгвометодичної компетентності майбутнього філолога передбачає такі етапи: теоретико-аналітичний, який полягає в осмисленні й узагальненні теоретичних основ мовознавчих дисциплін, з'ясуванні інтеграційних зв'язків між ними тощо; дослідницький, який пов'язаний із творчим виконанням науково-дослідних проєктів із проведенням та описом експеримента в закладах освіти різних рівнів; практичний – безпосередня освітня діяльність під час виробничих практик, коли взаємодія з аудиторією здобувачів демонструє рівень сформованості лінгвометодичної та інших компетентностей, здатність реалізовувати якісну, результативну педагогічну діяльність.

Отже, діяльність сучасного педагогічного ЗВО спрямована на формування високопрофесійного, компетентного фахівця, спроможного самостійно й ефективно розв'язувати педагогічні

завдання. Тісний зв'язок лінгвістичних із циклом методичних дисциплін у процесі професійного становлення філолога другого (магістерського) рівня розвиває лінгвометодичну компетентність майбутнього вчителя-філолога, зокрема вміння логічно аналізувати й об'єднувати теоретичні й прикладні аспекти, застосовувати доречний методичний інструментарій відповідно до педагогічної ситуації, специфіки матеріалу.

Список джерел

1. Остапенко Н. М. Теорія і практика формування лінгвометодичних компетентностей у студентів філологічних факультетів ВНЗ. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю., 2008. 330 с.

2. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua> > пра > pro-zatverdzhennya-konse... (дата звернення: 22.05.2023).